

Kaart van Schoonhoven in de stedenatlas van Joan Blaeu, met detail van galg en rad in de zuidoostelijke hoek van de kaart.

Schoonhoven, de Hoge Vierschaar en de galg

Rene Kappers

Schoonhoven 'Sy is de hooft-stadt van 't landt van Belys, alwaar de hooge vierschaer is... aldus stadssecretaris Van Stralen in het beroemde 'Tooneel der Steden' uit 1652, de Nederlandse uitgave van de vermaarde stedenatlas van Joan Blaeu.¹

Met deze introductie maakte Schoonhoven haar gewicht tussen de andere steden van het Tooneel in één keer duidelijk: de hoofdstad van een land, en met een Hoge Vierschaar. De bestuurders van de stad zijn als rechters bevoegd misdadigers tot lijfstraffen te veroordelen en deze ook uit te voeren. Ze zijn bevoegd tot 'het hoge gerecht': van gevelen en brandmerken tot en met verbanning of de doodstraf toe. Het symbool van deze bijzondere macht van schepenen en baljuw staat dan ook op de kaart van Blaeu: 'het gerecht' of galg en rad aan de oever van de Lek.

De hoge rechtspraak in Schoonhoven 1556-1806
De hoge rechtspraak in de stad Schoonhoven ovent in twee recente studies voor het eerst onder de loupe genomen. Beiden betreffen de periode 1556-1807 en vullen elkaar aan.² Er werden in deze 250 jaar 2090 gerechtelijke uitspraken gedaan. Volgens één der onderzoekers lukten daarvan 915 'sententies' of vonnissen betrekking op 'crimineel recht' ofwel rechtszaken waarbij de baljuw (de plaatsvervanger van de graaf of de heer) misdaden berechtte die binnen zijn hoge rechtmacht hoorden.³ Eisen als geselen, verbannen, hand afhakken, tong doorboren of een oor

'Schoonhoven' beschreef door D. van Stralen, secretaris van de stad. Kop en tekstdetail op de linkerzijde van de bekende kaart van Schoonhoven van Joan Blaeu, 1652.